

АНАЛІЗУВАННЯ ФОРМИ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТА МОБІЛЬНОСТІ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

ВАСИЛЬЦІВ Тарас¹, ВИГОВСЬКИЙ Олександр²

¹ ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

<https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

e-mail: tgvas77@ukr.net

² ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

У статті розглядаються аспекти державної політики стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні (на прикладі Львівської області). Аналізуються форми та види стимулювання розвитку і мобільності малого і середнього бізнесу в умовах війни, а також актуалізованої нею пришвидшеної євроінтеграції України. Метою дослідження визначено здійснення аналізу форм та видів економічного механізму стимулювання розвитку та мобільності малого і середнього бізнесу регіону в умовах євроінтеграції України. Визначено загальну логіку аналізування форм та видів економічної мобільності суб'єктів МСБ регіону. Наведено загальні результати аналізування динаміки кількості суб'єктів МСБ в Україні і Львівській області у 2010-2023 роках, показників діяльності суб'єктів МСБ в Україні та Львівській області у 2010-2023 роках, ставки ЄСВ та його мінімального розміру для суб'єктів МСБ в Україні у 2011-2025 роках, структури суб'єктів МСБ за розміром та статусом юридичної і фізичної особи в Україні та Львівській області у 2010-2023 роках. Зроблено висновки в частині якості сформованого в регіоні економічного механізму стимулювання розвитку та мобільності малого і середнього бізнесу регіону в умовах євроінтеграції України.

Ключові слова: малий і середній бізнес, суб'єкти господарювання, мобільність, розвиток, стимулювання, економічний механізм, війна, євроінтеграція.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-50>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аналіз економічного механізму стимулювання розвитку та мобільності суб'єктів МСБ в Україні та регіонах дозволяє здійснювати офіційна статистика за показниками діяльності: а) суб'єктів господарювання/підприємництва з поданням даних за розмірами; б) суб'єктів господарювання з виокремленням фізичних осіб-підприємців (ФОП); в) самозайнятих у структурі зайнятості населення (до самозайнятих відносять ФОП та зайнятих незалежною професійною діяльністю). При цьому доступні показники кількості діючих суб'єктів, зайнятості, обсягу реалізованої продукції, доданої вартості за витратами виробництва, фінансові результати діяльності. За цими показниками прямо чи гіпотетично можна робити висновки щодо економічної мобільності суб'єктів МСБ – як умови розвитку чи як вимушеної реакції на зовнішні впливи, а, зважаючи на сьогоденні реалії, радше як умови продовження функціонування («виживання»).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам державного регулювання розвитку підприємницького сектора національного господарства приділено багато уваги у працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Акімова Л. М. [1, с.225–232], Аксьонова Т. С. [2, с.130–138], Боярчук Д. [3], Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. [4, с.32–51], Гетманець О. [5, с.218–223], Кульпінський С. [6, с.34–38], Миколайчук А. Б. [7, с.32], Ситник Н. С., Стефанків Б. О. [9, с.136–140], Куницька-Іляш М. В., Березівський Я., наконець Н., Іванова Л. [10, с.1785–1798], Мізюк Б., Зайченко В. [11, с.70–88] та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Проте, в умовах війни традиційні механізми та інструменти управління розвитком підприємницького сектора потребують значного уточнення та вдосконалення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є здійснення аналізування форм та видів економічного механізму стимулювання розвитку та мобільності малого і середнього бізнесу регіону в умовах євроінтеграції України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Спершу слід розкрити загальну логіку аналізування форм та видів економічного механізму стимулювання розвитку та економічної мобільності суб'єктів МСБ регіону. За об'єктом більш інформативним є аналізування показників суб'єктів господарювання (підприємництва) за розмірами. Проте для комплексного дослідження необхідно враховувати також дані ФОП і самозайнятих, особливо що стосується аналізу тенденцій в умовах повномасштабної війни. Висновки з аналізу можна інтерпретувати на форми економічної мобільності – організаційну, функціональну, просторову. Базовим результатом аналізування діяльності суб'єктів МСБ є визначення їхньої ролі у системі підприємництва країни та регіонів. Її можна визначати за кількісними і результативними показниками.

Аналіз кількості діючих суб'єктів МСБ в Україні та Львівській області засвідчує схожу динаміку, але вирізняє певні особливості, зважаючи на макровтрати України та збереження відносно безпекового статусу Львівщини в умовах війни.

Якщо аналізувати темпи зміни, то найбільше скорочення кількості суб'єктів МСБ відбулось не в період коронакризи чи перший рік повномасштабного російського вторгнення, а в 2011 році. Тоді кількість малих підприємств уперше з початку незалежності України скоротилась, причому майже в 2 рази. Причиною цього була державна політика, а саме впровадження ЄСВ зі ставкою для приватних підприємств 34,7 %. Це покращило рейтинг України в «Doing Business», однак стало додатковим тягарем для малих підприємств, частина з яких або припинила формальне існування або через неплатоспроможність прийняла рішення про закриття. За ретроспективним аналізом експертів, цей кейс реакцій малих підприємств на державно-управлінське рішення показав їхню чутливість до змін правил підприємництва. Помірне скорочення суб'єктів було б логічним, однак настільки стрімке, коли чисельність зайнятих у даному секторі знизилась з 6,5 млн до 4,4 млн осіб, вказує на ризикогенність такого роду кардинальних реформ, особливо в періоди нестабільності. Схожою є реакція малих підприємств і ФОП на зміну системи оподаткування та їх закриття з початку 2025 року.

Що стосується ФОП, то Львівська область вирізняється дещо кращою динамікою зростання їхньої кількості, ніж макротенденція. Як і у випадку суб'єктів МСБ, найбільший спад кількості ФОП простежувався в 2010-2011 роках, проте зростання – в 2014-2015 роках. Після незначного скорочення в 2016-2018 роках надалі спостерігається позитивна динаміка в кількості ФОП. Хоча в 2016 році був впроваджений нижчий ЄСВ на рівні 22 %, зростання мінімальної заробітної плати не зменшило, а навпаки збільшило податкові зобов'язання ФОП. Тому вплив податкового регулятора на кількісні показники ФОП був радше дестабілізаційним, оскільки підприємства були вимушені вкотре адаптуватись до змін правил підприємництва.

Примітно, що скорочення кількості діючих суб'єктів МСБ після початку війни на Донбасі, анексії Криму та в постковідний період відбувалось не в перший рік кризового удару (шоку), а впродовж наступних 2-3х років більше як реакція на зміну податкового режиму. Наприклад, скорочення кількості суб'єктів МСБ відбулось у 2015-2017 роках як в Україні (темпи зміни 0,94 та 0,97), так і в Львівській області (0,95 та 0,97) як реакція на зростання платежів ЄСВ через підвищення мінімальної заробітної плати. Постковідний спад в Україні відбувся в 2021-2022 роках (0,99 та 0,89), а у Львівській області змін фактично не відбулось. Темп зміни 2022-2023 років поки не показав від'ємну динаміку, відтак потрібно проводити аналіз у перспективі нових змін оподаткування з 2025 року.

У цілому схожа динаміка кількості суб'єктів МСБ в Україні та Львівській області означає, що:

- по-перше, підприємства регіону чутливі до макротенденцій;
- по друге, в Україні практично відсутня регіональна політика, яка б стимулювала підприємництво в регіонах з кращими безпековими умовами.

З іншого боку, постійно зростає питома вага Львівської області в макропоказнику за кількістю суб'єктів МСБ. Це показує, що регіон поступово розвивається як один з центрів економічної активності в Україні. Проте потрібно дивитись на якісний бік діяльності, що дозволяють зробити показники обсягу реалізації продукції та зайнятості в сфері МСБ.

У контексті економічної мобільності необхідно звернути увагу на структуру суб'єктів підприємництва за розміром та статусом юридичної і фізичної особи.

Якщо аналізувати частку середніх підприємств у загальній кількості підприємств, то у Львівській області вона нижча, ніж у середньому по Україні. Потрібно далі дивитись на якісні показники діяльності, щоб робити змістовні висновки, адже потенціал середніх підприємств у регіонах України слабо розвинутий. Відтак політика стимулювання середнього підприємництва має включати окремі заходи. Як правило, середній бізнес розглядається в синергії з малим.

Прекрасне обстеження середнього підприємництва проведене Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у 2023 році, яке показало широке значення даного сектору не лише для економіки та створення робочих місць, але й для становлення середнього класу, просування ліберальних демократичних цінностей, сприяння містоутворенню тощо.

За офіційною статистикою 2010-2023 років частка середніх підприємств у загальній кількості суб'єктів підприємництва в Україні коливалась у межах 0,75-1,28 % та у Львівській області 0,67-1,31 %. Спостерігається тенденція скорочення ролі середніх підприємств за кількісним показником.

Львівська область характеризується дещо вищою часткою малих підприємств у загальній кількості суб'єктів підприємництва, але не суттєво. Частка малих підприємств у 2010-2023 роках коливалась для області в межах 98,67 % (2011 рік) – 99,31 % (2023 рік). У структурі самих малих підприємств переважають мікропідприємства (97,69 % у 2023 році), що відповідає макротенденціям.

Частка ФОП у структурі підприємництва для Львівської області теж дещо вища за макропоказник. За період 2010-2023 років показник коливався між 76,72 % (2012 рік) та 87,44 % (2022 рік).

Якщо аналізувати регіональний розріз, то Львівська область характеризується середнім показником за часткою ФОП серед суб'єктів підприємництва – 86,8 % у 2023 році, коли найвищі значення в Чернівецькій (91,4 %) і Хмельницькій (89,5 %) областях, найнижче у м. Київ (73,2 %). Якщо ж аналізувати вагомість регіонів за кількістю суб'єктів підприємництва, то у 2018 році на Львівську область припадало 7,8 % суб'єктів від макропоказника і до 2023 року цей рівень не змінився. Натомість, якщо частка ФОП у загальній кількості суб'єктів підприємництва для Львівської області в 2018 році становила 6,5 %, то в 2023 році вона зросла до 8,1 %. Львівська область займає 4 позицію в Україні після м. Київ, Дніпропетровської і Харківської областей за цим показником. Але слід розуміти, що Дніпропетровська і Харківська області є фронтовими, де безпекові умови значно складніші. Тому потенціал розвитку ФОП у Львівській області залишається високим. Також слід додати щодо інших тилових регіонів, які взагалі не розвивають своє економічне середовище для ФОП, адже, наприклад, у Закарпатській області вагомість за кількістю ФОП у макропоказнику в період 2018-2023 років навіть знизилась з 3,0 % до 2,7 %, як і в Чернівецькій з 2,7 % до 2,4 %. Інші тиллові регіони (Івано-Франківська, Тернопільська області) покращили ситуацію несуттєво. Це вказує, що тиллові регіони поки не виконують функції концентрації економічної активності внаслідок перерозподілу виробничих, фінансових, людських ресурсів. Краща ситуація для Львівської області не відкидає її потенціал нарощування участі в розвитку ФОП зокрема та суб'єктів МСБ загалом.

Головний висновок з аналізу регіональних особливостей вагомості ФОП у загальній кількості суб'єктів підприємництва регіону та динаміки вагомості в макропоказнику – це виявлення здатності регіональної соціально-економічної системи зберігати і створювати умови для розвитку суб'єктів МСБ в різних безпекових і соціально-економічних умовах. Поки регіони України з кращими безпековими умовами, в тому числі Львівська область, не вирізняються достатньо позитивними тенденціями розвитку МСБ.

В аналізі частки ФОП у загальній кількості суб'єктів підприємництва актуальними є висновки для економічної мобільності щодо логіки *вибору підприємцем правового статусу фізичної чи юридичної особи*. Якщо вибір розміру підприємства (мікро-, малого, середнього, великого) визначається ресурсними можливостями підприємця та стратегією реалізації його бізнес-ідеї, то вибір правового статусу теж є складним рішенням. Основною причиною обрання ФОП є відносна легкість реєстрації, нижчі вимоги до обліку та фінансової звітності результатів діяльності, доступ до спрощеної системи оподаткування з вибором відповідної групи залежно від очікуваної суми доходу та кількості найманих працівників. Для ФОП найм працівників може бути відсутнім, але відповідальність є вищою, ніж в юридичних осіб. Діяльність у статусі юридичної особи є складнішою, проте відкриває більші можливості для співробітництва і розвитку (табл. 1). Але саме форма ФОП дозволяє набувати базовий підприємницький досвід. Питання в тому, чи ФОП розвивається та змінює організаційно-правову форму діяльності (*організаційна мобільність*).

В аналізуванні переваг і недоліків обрання правового статусу суб'єктів МСБ дискусійним є параметр спрощеної ліквідації для ФОП. Спрощення процедури створення, дозвіл відкриття і закриття ФОП без обмежень у кількості, з одного боку, є стимулятором для розвитку МСБ. Штучне ускладнення ліквідації, як це спостерігалось в окремі роки, зокрема до 2014 року (за влади, зміненої Революцією Гідності), не є вирішенням проблеми зниження підприємницької активності в сегменті МСБ. Але, з іншого боку, *ситуація з частим і необмеженим відкриттям та закриттям ФОП є, радше, деструктивним індикатором економічної мобільності*. Опендатабот подав показник медіани діяльності

ФОП, які закрились у 2024 році – 2 роки і 7 місяців. З аналізу американських фахівців К. Мейн і К. Ботторф, для життєздатності малого бізнесу надважливі перші 5 років, адже 20 % підприємств ліквідуються в перший, 30 % у другий і 50 % у п'ятий рік діяльності. Відповідно медіана ФОП в Україні 2 роки і 7 місяців означає їхню схильність до короткочасної діяльності, що не включає довгострокової стратегії розвитку. Відтак національна і регіональна політика в даній сфері має враховувати цей недолік та визначати інструментарій на продовження діяльності тих суб'єктів МСБ, зокрема ФОП, які готові розвиватись.

Таблиця 1

Переваги і недоліки обрання правового статусу суб'єктів МСБ в аналізі організаційної форми економічної мобільності

Параметри	ФОП	Юридична особа
Доходи	- Обмеження доходів	+ Без обмежень доходів, якщо на загальній системі оподаткування
Найм працівників	+ Можливість нікого не наймати	- Вимога найму хоча б 1 працівника (як правило, директора)
Досвід підприємництва	+ Може бути відсутній	- Вимагає достатніх знань
Ресурси при заснуванні	+ Мінімальні, з використанням власного майна, тому статутний капітал не потрібний	- Певного рівня з визначенням розміру в статутному капіталі
Реєстрація	+ Максимально проста і швидка	- Вимагає більше ресурсів і часу
Оподаткування	+ Можлива спрощена система + Можлива щоквартальна зміна системи оподаткування	- Можлива спрощена система, але складніше адміністрування податків, обов'язкова сплата податків по найманих працівниках. - Можлива зміна системи оподаткування лише раз на рік
Податковий контроль і аудит	+ Практично відсутні перевірки	- Ймовірність частих перевірок
Бухгалтерський облік та фінансо-ва звітність	+ Спрощені, можливість самостійно вести облік і здавати звіти	- Складніші, потреба найму бухгалтера або аутсорсингу бухгалтерії
Відповідальність	- Своім майном і зобов'язаннями, пов'язаними з діяльністю	+ Часткою в статутному капіталі (якщо не передбачено інше)
Управління	+ На власний розсуд	- Спеціальними органами, створеними за установчими документами
Співробітництво	- Обмеження щодо співробітництва з іноземними суб'єктами для I-II груп ФОП	+ Вища довіра у партнерів, переваги при участі тендерах
Ліквідація	+/- Швидка	- Складний і тривалий процес

Друга проблема з аналізу організаційної мобільності суб'єктів МСБ пов'язана зі зміною системи оподаткування та небажанням розвитку через зростання обсягів (масштабування) діяльності. Ця проблема виявлена в опитуванні малих і середніх підприємств Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. У відповідях щодо планів розвитку 37 % малих підприємств відповіли ствердно, що не мають планів для розширення до розміру середніх. Однією з причин є страх втрати спрощеної системи оподаткування та недостатнього попиту на продукцію. Залишається схильність підприємств до «дроблення бізнесу» замість масштабування діяльності. Серед схем розвитку переважає збільшення кількості працівників.

Масштабування діяльності через збільшення чисельності персоналу, з одного боку, є логічним рішенням при зростанні обсягів замовлень. З іншого боку, з точки зору економічної мобільності виникає питання щодо якісних результатів розвитку. Суб'єкти МСБ зберігають вагомий роль у створенні робочих місць. Аналіз зайнятості суб'єктів МСБ в Україні та Львівській області показує, що якщо за кількісним показником діючих суб'єктів для регіону притаманні схожі макротенденції, то в зайнятості помітні розриви в тенденціях. Аналіз темпів змін вирізняє значно кращу ситуацію щодо зайнятості працівників суб'єктів МСБ для Львівської області, ніж за кількісним показником. Найбільш кризовими для суб'єктів МСБ в цілому і ФОП зокрема були 2010-2011 роки, коли змінилась система оподаткування. Найбільше зростання зайнятості в області спостерігалось в 2014-2015 і 2017-2018 роках. Це був наслідковий ефект збільшення кількості суб'єктів МСБ з очікуванням в 1-3 роки. Тобто на прикладі Львівської області виявлена закономірність, що зростання кількості суб'єктів МСБ не призводить до одночасного зростання зайнятості, а потребує очікуваної ефективності тривалістю до 3х років. Це знову піднімає питання про важливість подовження років функціонування суб'єктів МСБ, стимулювання їхнього розвитку і масштабування діяльності, в тому числі через спосіб збільшення чисельності персоналу.

За показниками зайнятості суб'єктів МСБ, як і за кількісним показником, зростає питома вага Львівської області в макропоказнику. Для прикладу, якщо в 2012 році на область припадало 5,0 % зайнятих працівників суб'єктів МСБ України, то в 2023 році частка зросла до 7,6 %. Для зайнятих ФОП частка зросла з мінімальних 4,7 % у 2012 році до 8,4 % у 2022-2023 роках. Саме зайнятість працівників ФОП відзначається для регіону найкращою динамікою. На тлі очікувань значного скорочення кількості ФОП з початку 2025 року через чергові зміни в системі оподаткування це може бути серйозним викликом для збереження економічної активності в даному сегменті підприємництва.

Аналіз структури зайнятості суб'єктів підприємництва за розміром та статусом юридичної і фізичної особи доводить, наскільки великою є роль підприємств середнього розміру для розвитку регіональних ринків праці. На середні підприємства за період 2010-2023 років у середньому припадало 32,7 % зайнятих по Україні і майже 34 % зайнятих по Львівській області. Середня частка зайнятості малих підприємств за період 2010-2023 років складала 45,8 % для України і 51,6 % для Львівської області. У структурі малих підприємств на мікропідприємства регіону припадало в середньому 72,6 % зайнятих. Таким чином, Львівська область характеризується більш розвинутим сегментом зайнятості МСБ, ніж національний ринок праці. Більше того, 2023 рік відзначається відновленням рівня зайнятості малих підприємств на рівні 2016-2017 років, коли макропоказник вказує на значне скорочення вагомості даного сектору зайнятості.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аналізування видів та форм економічної мобільності обмежене браком статистичних даних у динаміці та регіональному розрізі. Разом з тим, деякі показники з макроаналізу з інтерпретацією на регіональний вимір дозволяють робити висновки щодо організаційної, функціональної та просторової мобільності. Організаційну мобільність розкривають дані про гнучкі форми зайнятості, функціональну – діяльність суб'єктів МСБ у різних видах економічної діяльності та за спеціальними агрегаціями (наприклад, «технології і знання», що характеризують інноваційну складову діяльності). Просторову мобільність, на жаль, з вимушених причин, дозволяють аналізувати доступні показники релокації підприємств, хоча вони не завжди містять інформацію про їх розмір. Відтак актуально дослідити економічну мобільність суб'єктів МСБ в період війни, щоб виявити особливості їх адаптації до нових викликів.

Перспективи подальших досліджень стосуються обґрунтування системи ресурсного забезпечення політики розвитку малого і середнього бізнесу України в умовах повномасштабної війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акімова Л. М. Методологічні підходи щодо оцінювання фінансової безпеки на рівні державних установ. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54). Ч. 2. С. 225-232
2. Аксьонова Т. С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 130-138.
3. Боярчук Д. Економіка війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/4/683280/>
4. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам і забезпечення фінансово-економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. Вип. 2. С. 32-51.
5. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Фінансове право*. 2020. № 3. С. 218-223.
6. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами. *Фінансова консультація*. 2000. № 5. С. 34-38.
7. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 32.
8. Порятунук економіки: вчимося господарювати в умовах війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>
9. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Випуск 1-2 (44). С. 136-140.

10. Lupak R., Kuniyska-Iliash M., Berezivskiy Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. 7 (7), 1785-1798.
11. Lupak R., Mizyuk B., Zaychenko V., Kuniyska-Iliash M., Vasylytsiv T. Migration processes and socio-economic development: interactions and regulatory policy. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. № 1. P. 70-88.

REFERENCES:

1. Akimova, L. M. (2018). Methodological approaches to the assessment of financial security at the level of state institutions. *Efficiency of public administration*. Iss. 1 (54). Vol. 2. pp. 225-232.
2. Aksyonova, T. S. (2021). Actual threats and risks to the financial security of Ukraine and the role of the state in ensuring it. *Investments: practice and experience*. no. 17. pp. 130-138
3. Boyarchuk, D. (2022). Economy of war. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/4/683280/>
4. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Voloshyn, V. I. (2021). Strategic imperatives of the state policy of countering hybrid threats and ensuring financial and economic security of Ukraine. *Economy of Ukraine*. Iss. 2. pp. 32-51.
5. Hetmanets, O. (2020). Financial security as an object of legal regulation. *Financial law*. no. 3. pp. 218-223.
6. Kulpinsky, S. (2000). The role of financial security of Ukraine in deepening integration relations with European countries. *Financial consultation*. no. 5. pp. 34-38.
7. Mykolaichuk, A. B. (2012). Methodical approach to forecasting the level of financial security of the state in the monitoring system. *Herald of the economy of transport and industry*. no. 38. pp. 32.
8. Saving the economy: learning to manage in war conditions. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratusnok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>.
9. Sytnyk, N. S., Stefankiv, B. O. (2018). Financial aspects of the components of economic security of the state. *Scientific and industrial magazine "Business-navigator"*. Iss. 1-2 (44). pp. 136-140
10. Lupak, R., Kuniyska-Iliash, M., Berezivskiy, Y., Nakonechna, N., Ivanova, L., Vasylytsiv, T. (2021). Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. no. 7 (7). pp. 1785-1798.
11. Lupak, R., Mizyuk, B., Zaychenko, V., Kuniyska-Iliash, M., Vasylytsiv, T. (2022). Migration processes and socio-economic development: interactions and regulatory policy. *Agricultural and Resource Economics*. Vol. 8. no. 1. pp. 70-88.

ANALYSIS OF THE FORM AND TYPES OF THE ECONOMIC MECHANISM FOR STIMULATING THE DEVELOPMENT AND MOBILITY OF SMALL AND MEDIUM BUSINESSES IN THE REGION IN THE CONDITIONS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

VASYLYTSIV Taras, VYHOVSKYI Oleksandr

SI «Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi NAS of Ukraine»

The article examines aspects of state policy to stimulate the development of small and medium-sized businesses in Ukraine (using the example of Lviv region). The forms and types of stimulation of the development and mobility of small and medium-sized businesses in war conditions, as well as the accelerated European integration of Ukraine actualized by it, are analyzed. The purpose of the study is to analyze the forms and types of economic mechanisms for stimulating the development and mobility of small and medium-sized businesses in the region in the context of Ukraine's European integration. The general logic of analyzing the forms and types of economic mobility of SME entities in the region is determined. The general results of the analysis of the dynamics of the number of SMEs in Ukraine and Lviv region in 2010-2023, the performance indicators of SMEs in Ukraine and Lviv region in 2010-2023, the SSC rate and its minimum size for SMEs in Ukraine in 2011-2025 are presented, structure of SME entities by size and status of legal and physical entities in Ukraine and Lviv region in 2010-2023. Conclusions are drawn regarding the quality of the economic mechanism formed in the region to stimulate the development and mobility of small and medium-sized businesses in the region in the context of Ukraine's European integration. It is indicated that some indicators from macro analysis with interpretation on the regional dimension allow to draw conclusions about organizational, functional and spatial mobility. Organizational mobility is revealed by data on flexible forms of employment, functional mobility - by the activities of SMEs in various types of economic activity and by special aggregations (for example, "technology and knowledge", which characterize the innovative component of activity). Spatial mobility, unfortunately, for compelling reasons, allows us to analyze the available indicators of enterprise relocation, although they do not always contain information about their size. Therefore, it is relevant to investigate the economic mobility of SMEs during the war in order to identify the features of their adaptation to new challenges.

Keywords: small and medium-sized businesses, business entities, mobility, development, incentives, economic mechanism, war, European integration.